

فصلنامه سیاست نامه علم و فناوری با هدف داوری باز و شفاف (Open peer review (OPR))
نتایج داوری مقاله را به شرح زیر منتشر می نماید.

مقاله شماره ۹

عنوان:

بررسی نقش حمایت‌های دولتی در شکل‌گیری راهبردهای شرکت‌های دانش‌بنیان در مواجهه با پیامدهای

پاندمی کرونا

نویسنده:

ابوالفضل نصری، ابوالفضل باقری، علیرضا بوشهری

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی - تحلیلی

تاریخ ارسال:

۹۹/۲/۲۹

وضعیت مقاله:

پذیرش نهایی مقاله

چکیده:

ویروس کرونا همچنان در جهان گسترش پیدا می‌کند و پیامدهایی جدی را برای اقتصاد کشورها و کسب‌وکارهای کوچک و بزرگ به وجود می‌آورد. در این شرایط، در کشورهایمانند ایران که همزمان با تحریم نیز مواجه هستند، شرکت‌های دانش‌بنیان به عنوان شرکت‌هایی که با استفاده از دانش، محصولات/خدمات نوین را وارد بازار می‌کنند، اهمیتی حیاتی دارند. لذا هدف اصلی این مقاله بررسی عوامل موثر و به طور خاص حمایت‌های دولتی بر شکل‌گیری راهبردهای شرکت‌های دانش‌بنیان در مواجهه با پیامدهای همه‌گیری کرونا است. این مقاله از نظر هدف، کاربردی و از نظر نوع تحقیق، کیفی محسوب می‌شود. در این مقاله با مرور ادبیات موجود، ابتدا پیامدهای شیوع ویروس کرونا را برای شرکت‌ها شناسایی و دسته‌بندی کردیم و سپس با استناد به مدل مایلز و اسنو، راهبردهای شرکت‌ها در پاسخ به این پیامدها را در چهار دسته تدافعی، فرصت‌جویانه، واکنشی و تحلیلی‌گرانه طبقه‌بندی کردیم. سپس با مرور ادبیات بحران‌های اقتصادی پیشین، عوامل موثر بر چگونگی پاسخ‌دهی شرکت‌ها

فصلنامه سیاست نامه علم و فناوری با هدف داوری باز و شفاف (Open peer review (OPR))

نتایج داوری مقاله را به شرح زیر منتشر می نماید.

را شناسایی و طبقه‌بندی کردیم. پس از طراحی مدل مفهومی پژوهش، برای جمع‌آوری داده‌های متغیرها، مصاحبه‌هایی نیمه‌ساختاریافته را با مدیران ۲۰ شرکت دانش‌بنیان کشور انجام دادیم. از آنجایی که روش مطالعه موردی و به طور خاص مطالعه موردی چندگانه ابزاری اثبات‌شده برای درک عمیق پدیده‌های خاص محسوب می‌شود، برای تحلیل کیفی داده‌های جمع‌آوری شده از روش مطالعه موردی چندگانه استفاده کردیم و برای اعتباربخشی به تحلیل خود از روش تثلیث منابع بهره گرفتیم که مصاحبه با مدیران، مستندات معاونت علمی ریاست جمهوری و مستندات صندوق نوآوری و شکوفایی سه ضلع آن را تشکیل می‌دهند.

نظرات داور در بررسی چکیده:

ضمن تشکر از پرداختن به موضوع مهم نقش شرکت‌های دانش‌بنیان در بحران کرونا و ارزیابی کیفی حمایت‌های دولتی از آنها، بدین وسیله از متن شیوا، سیر استدلالی شفاف، سوال مشخص، تشریح روش شناسی و تبیین مناسب نتایج و دلالت‌ها تشکر می‌شود. به نظر می‌آید که مصاحبه‌ها انجام پذیرفته است. اگر چنین است، می‌توان انتظار خوش‌بینانه داشت که سطح تحلیل و دسته‌بندی راهبردها- در اثر مصاحبه‌های عمیق برگزار شده- تعمیق یابد و از دوگان تدافعی-فرصت‌طلبی فراتر رود. در واقع نتایج تبیین شده تا قبل از پرداختن به «تاثیر و عدم تاثیر حمایت‌های دولتی به ترتیب بر راهبردهای فرصت‌طلبانه و تدافعی» در چند خط آخر را می‌شد از قبل هم حدس زد و خیلی غیرمنتظره نیست. دلالت‌های سیاستی نتایج ۳-۴ خط آخر می‌تواند ارزش افزوده خوبی برای کشور به همراه داشته باشد، به خصوص در جاهایی که این دلالت‌ها عیناً منطبق با شهود پیشینی ما نباشند.

پاسخ نویسندگان:

پس از تغییر عنوان مقاله به «بررسی راهبردهای فرصت‌جویانه شرکت‌های دانش‌بنیان» مسئله تقابل راهبردهای تدافعی و فرصت‌جویانه از تمرکز مطالعه خارج شد و در بررسی راهبردهای فرصت‌جویانه شرکت‌های دانش‌بنیان که نیازهای کشور را در دوران کرونا تامین کرده‌اند، تلاش کردیم تا به انواع مختلف راهبردهای فرصت‌جویانه شرکت‌ها به شکلی عمیق‌تر مورد بررسی قرار بگیرند و تحلیل‌ها و نتایج ارائه شده از جنس نتایج غیربدهی و قابل انتظار نباشند.

فصلنامه سیاست نامه علم و فناوری با هدف داوری باز و شفاف (Open peer review (OPR))

نتایج داوری مقاله را به شرح زیر منتشر می نماید.

نظرات داوران و شرکت کنندگان در کارگاه ویژه نامه کرونا مورخ ۱۱ تیر ۱۳۹۹:

۱- مسئله اصلی، بررسی تاثیر حمايتهاى معاونت علمى و فناورى رياست جمهورى از شرکتهای دانش‌بنیان بر راهبرد این شرکت‌ها در دوران کرونا است. از این رو اولین نکته اطمینان از تمرکز مقاله بر همین سوال اصلی است و سؤالاتی همچون «عوامل موثر بر راهبرد شرکت‌های دانش‌بنیان» یا «گروه‌بندی راهبردها به چند گونه مختلف» هر چند به عنوان سوال فرعی مفید هستند اما باید با سوال اصلی و نقطه تمرکز مقاله خلط نشوند.

با توجه به سوال اصلی پژوهش که بررسی چگونگی تاثیرگذاری حمايتهاى دولتى (اعم از حمايتهاى معاونت علمى و فناورى رياست جمهورى و ديگر نهادهای مرتبط) بر شکل‌گیری راهبرد شرکتهای دانش‌بنیان است، هم در بررسی ادبيات و هم در ارائه و تحليل یافته‌ها و نتایج مطالعه سعی کردیم تا جای ممکن از بخش‌های غیرمرتبط با حمايتهاى دولتى در مطالعه اصلی چشم‌پوشی کنیم تا نتیجه به دست آمده تا جای ممکن نقش حمايتهاى دولتى را در این زمینه برجسته کند. البته برخی عوامل مانند بحث افزایش تقاضا و جذابیت بازار وجود دارند که به دلیل نقش تکمیلی که در کنار حمايتهاى دولتى ایفا می‌کنند، امکان کنار گذاشتن آن‌ها وجود نداشت و به همین خاطر توضیحاتی درباره دیگر عوامل اصلی مرتبط با موضوع به صورت خلاصه ارائه شده است.

۲- مسئله سوگیری انتخاب نمونه‌ها (selection bias) برای مصاحبه‌های نیمه ساختار یافته) بایستی

حل شود، مثلا از طریق مصاحبه‌های مکمل با شرکتهای دانش‌بنیانی که حمايت دريافت نکرده‌اند و/یا آنهایی که دانش‌بنیان نیستند، و مقایسه نتایج با یکدیگر (بسته به نقطه تمرکز سوال اصلی مقاله).

پس از تغییر عنوان مقاله به «بررسی راهبردهای فرصت‌جویانه شرکتهای دانش‌بنیان» مسئله سوگیری انتخاب نمونه‌ها نیز برطرف شد، چون شرکتهای مورد مطالعه در تحت عنوان جدید صرفا بر اساس لیست تهیه شده توسط معاونت سیاست‌گذاری معاونت علمى و فناورى رياست جمهورى از شرکتهای دانش‌بنیان مستعد در رفع نیازهای کشور در حوزه‌های مختلف مربوط به پیشگیری، تشخیص، درمان و مراقبت‌های پس از درمان بیماری کووید-۱۹ انتخاب شده‌اند و برخورداری یا عدم برخورداری از حمايتهاى دولتى در انتخاب این

فصلنامه سیاست نامه علم و فناوری با هدف داوری باز و شفاف (Open peer review (OPR))

نتایج داوری مقاله را به شرح زیر منتشر می نماید.

شرکت‌ها دخیل نبوده است. این موضوع در تنوع حمایت‌های صورت گرفته از شرکت‌های مورد مطالعه نیز به خوبی مشهود است.

۳- یک فرضیه جذاب می‌تواند این باشد که آیا حمایت‌ها (در مقایسه با جذابیت بازار در بحران) نقش جایگزین داشته‌اند و یا نقش مکمل؟

این موضوع یکی از نقاط تمرکز اصلی این مطالعه بوده است، چون یکی از نتایج تقریباً بدیهی در بحران‌های اقتصادی یا حتی در وضعیت عادی این است که برخی محصولات و خدمات با افزایش تقاضا مواجه می‌شوند و طبعاً شرکت‌هایی که این محصولات/خدمات را ارائه می‌کنند یا قابلیت‌های لازم برای تغییر جهت به سمت آن‌ها را دارند، می‌توانند از این فرصت استفاده کنند، لذا یکی از اهداف اصلی ما در این مقاله آن بود که ببینیم آیا حمایت‌های دولتی توانسته‌اند جایگزین این جذابیت شوند یا مکمل آن بوده‌اند. به طور خلاصه می‌توان گفت که هرچند حمایت‌های دولت از شرکت‌های مورد مطالعه جایگزین جذابیت بازار نبوده‌اند و باعث شکل‌گیری راهبردها نشده‌اند، اما در پیاده‌سازی و پیشبرد این راهبردها نقش یک مکمل حیاتی را ایفا کرده‌اند.

۴- دغدغه مهم دیگر این است که پاسخ به سوالات فوق چگونه با پاسخ به همین سوالات در حالت غیربحران تفاوت می‌کند؟ اگر این شفاف نباشد موضوعیت آن در قالب ویژه نامه کرونا زیر سوال می‌رود.

این دغدغه داوران دغدغه کاملاً درستی است، زیرا اگر حمایت‌های دولت از شرکت‌های مورد مطالعه جزو روال عادی ارتباط دولت با این شرکت‌ها باشد، بررسی تاثیر حمایت‌ها بر راهبرد شرکت‌ها در دوران کرونا از اساس دیگر موضوعیت نخواهد داشت، به همین منظور توضیحات لازم در مورد تفاوت‌های حمایت‌های دولت در ماه‌های گذشته از شرکت‌های مورد مطالعه در مقاله بیان شده است. به طور خلاصه می‌توان به سرعت بالای اراده تسهیلات مالی و مجوزهای لازم به شرکت‌ها و ترویج و تجلیل از فعالیتهای شرکت‌هایی که نیازهای کشور در دوران کرونا را رفع کرده‌اند، اشاره کرد.